

տոնէական եկեղեցու առաջին երեք դարու նահատակներ են, որոնք տօնուում են բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիներին:

Յայտնի է, որ մեր եկեղեցին համարեա թէ եօթերորդ դարից յետոյ այլ ևս չէ սրբագործել որևէ նահատակի յիշատակը, եթէ չհաշուենք երջ. Սիմէօն կաթուղիչոսի կարգադրութեամբ ընդունուած՝ Հայ եկեղեցու քաջ ախոյեաններ՝ Յովհանն Որոտնեցու և Գրիգոր Ցաթեացու սրբացումը:

Մեր ձեռքի տակ եղած հրատարակութիւնը վերաբերում է 12-դ. դարից յետոյ եղած ժամանակամիջոցին, մինչեւ այսօրն է, որ մեր եկեղեցին ունեցել է և միշտ ունի անթիւ նահատակներ, որոնց կեանքի վերաբերեալ տեղեկութիւնները ի հարկէ՝ նշոյպէս վերին աստիճանի հետաքրքրական են. պէտք է յուսալ, որ կամ այս գրքի հրատարակիչները և կամ ուրիշները կձեռնարկեն ի մի ժողովել նաև մինչև 12-րդ դար եղած նահատակների կենսագրութեան վերաբերեալ նիւթերը:

Յիշեալ գիրքը, բացի այն՝ որ ընթերցանութեան հաճելի և պատմական տեղեկութիւններով հետաքրքրական մի նիւթ է, ծանօթացնում է նաև հայ ժողովրդի հոգու այն արիւնթեան և վեհութեան հետ, որով այնքան զօրեղ է եղել հայ եկեղեցին: Բարի այս ամենը, գիրքը հետաքրքրական է նաև իբրև նիւթ թէ եկեղեցու, թէ արտաքին քաղաքական պատմութեան և թէ երկրին վերաբերեալ տեղեկութիւններով և նշոյպէս լեզուի ուսումնասիրութեան տեսակէտից, այս պատճառով արժանի է խրախուսանքի:

2. Հրաշալի դար, պրօֆ. Ռ. Ա. ԸՕԼԼԷՍԻ. Թարգմ. Ստ. Լիսիցեան. 1904, Թիֆլիս:

Անգղիացի նշանաւոր քննադէտի վերոյիշեալ գիրքը մի համոռոտ զեկուցումն է անցեալ տասնիններորդ դարու գիտնական նիւթերի և առհասարակ քաղաքակրթութեան մասին: Յայտնի է, որ անցեալ դարը դարձանալի գիւտերով հարուստ է և ինչ որ մարդկութիւնը չէր տեսել իւր գոյութեան ամբողջ շրջանում՝ տեսաւ հարիւր տարուայ ընթացքում. Բնութեան ուժերը, որ առաջ սարսափեցնում էին մարդուն և ահ ու երկիւղ ազդում նրան՝ այս դարում իրանք խոնարհեցին մարդկային խելքի և կամքի առաջ և նրա բարօրութեան նպաստամատոյց

դարձան: Հագին և ելեբարականութիւնը տուեցին մարդուն երկաթուղիներ, շոգենաւեր, շոգեկառքեր և արագակառքեր, մեքենաները, յոյսը, կրակը—բոլորը եկան ծառայելու մարդկութեան կարիքներին: Անցեալ դարու մտաւոր զարգացման արդիւնների ամփոփումն է փորձել անելու անգլիացի գիտնականը, իսկ գրքի վերջում մի յօդուած է աւելացրել մեր գոված բաղաբակրթութեան թերութիւնների մասին:

Գիրքը այնքան հետաքրքրական է, որ աւելորդ չենք համարում մեր ընթերցողների առաջ դնել մի քանի երեսներ այս թարգմանութիւնից: Ամփոփ կերպով պատմում է հեղինակը անդեալ դարու գիտնական գիւտերի և գիտնական գաղափարների մասին մի քանի գլուխ, իսկ XV գլխում թւում է վերջիշեալ զարգացման գլխաւոր կէտերը, որ մենք յիշատակում ենք այստեղ:

Զարգացման գլխաւոր արդիւնները հետեւեալներն են.

«1. Երկաթուղիները, որոնք հիմնովին յեղաշրջեցին ցամաքային տեղափոխութեան ձևերը և կեանքի պիտոյքների բաշխման եղանակները:

2. Շոգենաւերը, որոնք նոյնպիսի ազդեցութիւն ունեցան ովկիանական տեղափոխութեան վրայ և հարկադրեցին բոլորովին ձեւափոխել ամբողջ աշխարհի նաւատորմիղները:

3. Սլեկտրական հեռագիրը, որը աւելի ևս խոր յեղափոխութիւն առաջացրեց մարդկանց մտաւոր հաղորդակցութեան մէջ.

4. Հեռախօսը, որը տեղափոխում է կամ, աւելի ճիշտ, վերարտադրում է խօսակցի ձայնը հեռաւորութեան վրայ:

5. Հիսուսից բոցավառուող լուցկիները, որոնք յեղաշրջեցին կրակ հանելու եղանակները:

6. Գազային լուսաւորութիւնը, որը վերին աստիճանի յաւաստեց փողոցային և ամեն ուրիշ լուսաւորութիւն:

7. Ելեկտրական լուսաւորութիւնը,—մի բարեւաւում, որը սպառնում է դուրս մղել գազը:

8. Լուսանկարչութիւնը,—մի արուեստ, որը նոյնպիսի նշանակութիւն ունի ընթերցան արտաքին ձևերի համար, որպէսին ապագրութիւնը ունի մարդկային մտքերի համար:

9. Փոնոգրաֆը կամ ձայնագիրը, որը պահւում է վերարտադրում է ձայներն այնպէս, ինչպէս լուսանկարչութիւնը պահում է վերարտադրում է ձևերը:

10. Ռենտգենեան ճառագայթները, որոնք բազմաթիւ անթափանցելի առարկաները թափանցելի են դարձնում և նոր աշխարհ են բանում լուսանկարչութեան համար:

11. Սպեկտրային վերլուծութիւնը, որը այն աստիճան

ընդարձակում է մեր ունեցած տեղեկութիւնները տիեզերքի մասին, որ նրա օգնութեամբ հնարաւորութիւն ենք ստանում հաստատ իմանալու աստղերի համեմատական ջերմութիւնն ու բիւիական բաղադրութիւնը, գտնելու աստեղային մարմինները և չափելու նրանց շարժման արագութիւնը նոյնիսկ այն դէպքում, երբ նրանք բոլորովին անտեսանելի են մեզ համար:

12. Անզգայացնող միջոցների գործադրութիւնը, որը հնարաւորութիւն է տալիս ամենագիտար վիրաբուժական օպերացիներն անելու առանց ցաւի:

13. Հականերեղական միջոցների գործադրութիւնը վիրաբուժական օպերացիաների ժամանակ, որը աւելի ևս ընդարձակեց մեր ունեցած միջոցները մարդկային կեանքը փրկելու համար:

Անցեալ դարու բարիքները թուելուց յետոյ հեղինակը ամենայն անկողմնապահութեամբ գալիս է թուելու այդ ժամանակամիջոցի և վատ կողմերը, որոնք հաշիւ թէ իսպառ չեն նսեմացնում հրաշալի դարու արժէքը: Մեկտարիղմի հասցրած սոսկալի իրկանքները, չքաւորութեան ահուկ պատկերները, մահուան և միքանի հիւանդութիւնների տարածումը, տնյազ հարստանալու դաժան ձգտման զարգացումը, յանցանքների բազմանալը նոյնպէս հրաշալի դարու քողաքակրթութեան սեկողմն են կազմում:

Զնայելով որ հեղինակը շատ մթին գոյներով է նկարագրում անցեալ դարու թերութիւնները, սակայն իւր վերջնական եզրակացութիւնները նա պարփակում է դարձեալ ջերմ յոյսով թէ ապագան երջանկութիւն պիտի բերէ մարդկութեանը: Երջանիկ են հաւատադրողները. և եթէ լաւագոյն ապագայի յոյսըն էլ չլինի, մտածող մարդու համար կեանքը պիտի իսպառ կորցնէ իւր արժէքը. Հեղինակի գրքի վերջին էօսքերը հետեւեալն է.

«Այժմ կարող ենք տասնիններորդ դարի առաջադիմութեան և ետադիմութեան ընդհանուր գումարը հանել և որոշ չափով հաշիւ տալ մեզ, թէ ինչ դատաւճիտ կը կարդայ մեր գլխին ապագան: Ցեսանք, որ այս հարիւրամեակը աչքի է ընկնում բացառիկ և բոլորովին չը լսուած առաջադիմութեամբ՝ տիեզերքի և նրա մէջ գործող բարդ ոյժերի գիտութիւնների մէջ: Ցեսանք նոյնպէս, որ այս դարը աչքի է ընկնում այդ գիտութիւնների գործադրութեամբ բազմաթիւ նպատակներով, գործադրութեամբ, որը, համապատասխան կերպով ուղղուած լինելով, պիտի կարողանար գոհացնել ամեն մարդու բոլոր պէտքերը, մտցնել ամեն մարդու կեանքի մէջ յարմարութիւն, ուրախութիւն և վեհագոյն հոգեկան զարգացում և սաստիկ քարձրացնել մարդկային բարօրութեան ընդհանուր մակերեսը»:

Թը. Մարդկային գիտութեան սահմանները այն աստիճան լայնացել են, որ մեր առջև բոլորովին նոր հորիզոններ են բացուում նոյնպիսի շրջաններում, ուր՝ թուում էր՝ թէ երբէք չի կարողանալ թափանցել մարդկային խելքը, և քանի աւելի ենք սովորում, այնքան աւելի ենք ընդունակ դառնում ըմբռնելու տիեզերքի շարունակ ընդարձակուող տարածութիւնը: Գիտութեան մարդկանց մասին իրաւամբ կարելի է ասել, որ այժմ նրանք աստուածներ են դարձել՝ բարին ու չարը ճանաչող, որովհետեւ նրանք ոչ միայն կարողանում են ծառայեցնել բնութեան խորհրդաւոր ոյժերը մարդկութեան օգտին, այլև շատ անգամ կարողանում են բանալ՝ մարդկութիւնը մաշող բազմաթիւ չարիքների բուն աղբիւրները, կարողանում են ոչնչացնել ցաւը, երկարացնել կեանքը և անհուն կերպով մեծացնել մարդկային ցեղի ֆիզիքական և հոգեկան վայելքները:

Բայց բանի աւելի է գիտութիւնը բաց անում մեր աչքի առջև մարդկութեան անհուն երջանկութեան հնարաւորութիւնը, այնքան աւելի ստիպուած ենք լինում խոստովանուելու, որ լիովին անընդունակ ենք եղել խելացի կերպով օգտուելու գիտութեան տուած միջոցներից: Չեմքի տակ ունենալով ամեն ինչ, որպէսզի առանց բացառութեան բոլոր մարդկանց մատակարարենք ամեն անհրաժեշտ պիտոյք, յարմարութիւն և նոյն իսկ փարթամութիւն և միաժամանակ տանք լիակատար հանդիս ու ժամանակ մտաւոր և գեղարուեստական զուարճութիւններ վայելելու համար, մենք ընդհակառակը՝ այնպէս անաստուած կերպով աղջատել ենք մեր ընկերական, հասարակական տնտեսութիւնը, որ տուել ենք բոլորովին աւելորդ, ուստի և կորստաբեր մեղկութիւն ու փարթամութիւն միայն շատ քչերին, մինչդեռ միլիոնաւոր մարդիկ ստիպուած են ամբողջ կեանքում չարչարուել, տանջուել՝ սոսկ առողջ կեանքի համար անհրաժեշտ պիտոյքների պակասութիւնից, եւ փոխարէն գիտնական մարդկանց հզօր ջանքերը այդ չարիքների դէմ ուղղելու, տեսնում ենք, ինչպէս ամենաառաջադէմ ազգերի կառավարութիւնները զրահաւորում են իրանց ժողովուրդները ոտից մինչև գլուխ և ազգային հարստութեան ահագին մասն ու բոլոր գիտնական կարողութիւնները վատնում են մարդկային կեանքը, սեփականութիւնը ու երջանկութիւնը կործանող միջոցների պատրաստութեան վրայ:

Առողջութեան աղբիւրները լիակատար գիտենալով հանգերձ, մենք թոյլ ենք տալիս և նոյնիսկ հարկադրում ենք մեր ազգաբնակչութեան մեծամասնութեանը ապրել և աշխատել այնպիսի պայմանների մէջ, որոնք խիստ կրճատում են կեանքը, և բազմիցս՝ տեսնում ենք, որ մեր երեխաներից 50,000-ից մինչև 100,000 հոգի մահի են մատնուած մեր դատապարտելի և յանցաւոր անփութութեան շնորհիւ:

Հարստանալու ետևից վայրագ կերպով ընկած՝ մենք ոսկին մարդկային կեանքից թանկ ենք համարում, շատերի հա-

մար կեանքը այն աստիճան ծանր ենք դարձնում, որ ինքնասպանութիւնը, խեղազարութիւնը, և յանցանքները օրէցօր աւելի ու աւելի շատանում են: Զը նայելով որ ունենք աշխատանքը խնայող մեքենաներ, որ մեր կամքին ենք ենթարկել ընտելեան յոժերը, գոյութեան կռիւն այժմ աւելի ևս կատաղի է դարձել, բանթէ երբեւէ առաջ, և տարեցտարի մեր ժողովրդի աւելի ու աւելի մեծ մասն է իջնում աղքատների գեղմանները:

Երբ ապագայ դարերի լոյսը կը ցրի մեր նիւթական առաջադիմութեան հրապոյրները, պատմութիւնը անկասկած կ'աւի, որ մեր ղեկավարող շրջանների բարոյական մակերևոյթը ողորմելիի չափ ստոր էր, և որ մենք անարժան էինք տիրելու այն մեծ և բարեբար յոժերին, որ մեր ձեռքն է դրել գիտութիւնը:

Բայց թէև անցնող դարը այդքան բալմաթիւ օրինակներ է տուել մեր ապիկարութեան, նա այնուամենայնիւ տուել է մեզ նաև լաւագոյն ապագայի յոյս: Ծշմաբիտ մարդասիրութիւնը, ժամանակակից հասարակական չարիքը ոչնչացնելու հաստատ ցանկութիւնը, հաստատ համոզմունքը, թէ այդ չարիքը նկարաւոր է ոչնչացնել և, վերջապէս, անխախտ հաւատը դէպի մարդկային ընտելութիւնը — այս ամենը երբեք չէ զգացուել այնպէս ազդու, այնպէս վառ կերպով և չէ աճել այնպէս արագ, որպէս ներկայումս: Ի՞նչպիսոցիպիւմ ընթացող շարժումը, որ նկատուում է վերջին տասը տարիների ընթացքում Եւրոպայի և Ամերիկայի բոլոր գլխաւոր երկիրներում, այս բանի ամենայաւ ապացոյցն է: Այս շարժումը գրաւում է որպէս միջին դասակարգի բարձր և աւելի զարգացած մասի մէջ, նոյնպէս և բանուորների շարքերում երիտասարդ սերնդի միջոցով: Ժողովուրդը սկսում է հասկանալ հասարակական չարիքների բուն պատճառները, որոնք այժմ փնտսւում են բոլոր դասակարգերին միատեսակ՝ օրհնութեան փոխարէն անէծք դարձնելով գիտութեան պարզեաներից շատերը: Եթէ այլ ևս մի բառորդ դար տեւի այս կրթիչ ընթացքը, յաջորդ սերունդը միաժամանակ և՛ յոժ, և՛ գիտութիւն կ'ունենայ անհրաժեշտ բարենորոգութիւններին ձեռնամուխ լինելու համար:

Այժմ ընկած ենք բարենպաստ հոսանքի մէջ: Ունենք մեծ բանաստեղծներ, մեծ գրողներ, մեծ մտածողներ, որոնք սովորեցնում և առաջնորդում են մեզ. ունենք օրէցօր ստուարացող խումբ նախանձախնդիր աշխատաւորների, որոնք տոկունութեամբ լոյս են տարածում և լաւագոյն օրերի մօտենալուն են անձնադժ ծառայում: Եւ եթէ ներկայ Դարը ականատես է եղել մարդկային պատմութեան մէջ բոլորովին չտեսնուած նիւթական և մտաւոր առաջադիմութեանը, ապագայ դարը լիովին քաղելու է այդ առաջադիմութեան հասունացած պտուղները, բարձրացնելով մարդկային բարոյական և հասարակական կեանքը նոյնչափ նոր, նոյնչափ մեծ և նոյնչափ առաջ չը լսուած:

բարձրութեան վրայ: Ապագայի այդ առաջադիմութեան մասին է, որ մարգարէանում է Լիւիս Մորրիսը իր մի կրակոտ ոտանաւորի մէջ, որով և յարմար եմ դատում վերջացնել իմ աշխատութիւնը:

Կը գայ օրը, երբ այս կռուի, հեծեծանքի ժրհորեց Բարձր ու ապաս եղբայրութիւն կը բարձրանայ փառաւոր: Երբ կը ջընջուեն նեղ, եսական ձգտումները սքրտերից, Ու կը լինի մի նպատակ—երջանկութիւնն ընդհանուր: Կը գայ օրը, երբ աշխարհքում, ինչպէս Յիսուս ցանկացաւ, Մարգը կը լինի մարդու համար բընքոյշ եղբայր սրտացաւ:

Կը գայ օրը, եղբայրութիւնն երբ կը լինի զօրաւոր, Գան թէ փոքրիկ այս կապերը, որ աշխարհքն են բաժանում: Երբ կը լլուռն թնդանօթներն ու փողերը մեծագոյն, Կ'իջնի զօրոյն ու կը մընայ սուրը իրեն պատնանում: Երբ որ կընկնեն պատնէշները լեզուների, կըրօնի, Ու կը ձուլուեն մարդիկ իրար—մի մարդկութիւն կը լինի:

Գալով Թարգմանութեանը, կարեւոր ենք համարում դիտելու, որ Ս. Լիսիցեանը առհասարակ այն հազուագիւտ հայ զրագէտներից է, որ գովելի եռանդով և աշխատասիրութեամբ պարապած են Թարգմանութիւններով: Նրա մի քանի յօդուածները կրում են աշխատանքի և գիտութեան կնիք: Յաւալի է սակայն, որ մինչև այսօր պ. Լիսիցեանը չի կարողանում ընտելանալ հայ լեզուի ոգւոյն և այս պատճառով լեզուն շատ ծանր է, տեղ տեղ գռեհկական, բերականական տրամաբանական համաձայնութիւնից զուրկ, երկար պերիօդներով ծանրացած:

Յուսով ենք, որ ինքը Թարգմանիչը կը համաձայնի մեզ, երբ կը կարգայ մեր ցոյց տուած տեղերը: Հէնց զբքի առաջին գլխում ասում է. «Գրեթէ նոյնչափ նշանաւոր, որչափ և «մեր երկաթուղիներն են և շոգենաւները»—է տեղափոխուելով երբեք անւանի վելօսիպեդների օգնութեամբ (երես—14)»—ոչինչ հասկանալ չի կարելի այս կտորից: Այս ինչ «է» տառ է, որ միացնում է բերականօրէն անհամաձայն նախադասութեան մասերը, այս ինչ երբեք «անւանի» վելօսիպեդներ են: Պարզ է, որ պ. Լիսիցեանը «անւանի» խօսքը գործ է դնում «անիւ ունեցող», «անիւաւոր» և կամ «ակնանի» խօսքի տեղ: «Անւանի» խօսքը նոյն ուղղադրութեամբ կը նշանակի և նշանաւոր, յայտնի, ուստի պէտք էր ուրիշ ձևով արտայայտել խօսքի միտքը: Նախադասութեան

մասերի սխալ և հայերէն լեզուին անսովոր դասաւորութեան օրինակներ էլ բազմաթիւ են գրքի մէջ:

«Աստիճանաւորական խելքի նոյն ապիկարութիւնը մէկ-«անգամ հաստատուած ակզբունքը ընդհանրացնելու երևում է «նաեւ փոստային օրդերների գործում» (եր. 22):

Մի քիչ յետոյ նոյնպէս անտանելի ոճ և խօսքերի դասաւորութիւն:

«Երկաթուղիների՝ կառավարութեան ձեռքն անցնելովը, «երբ նրանք կը ծառայեն բազառապէս ընդհանուրի օգտին, «միատեսակ սակագնի սղկրունքը ամենաընդարձակ գործաւորութիւն կը գտնէ, և տարածութեան երկարութեան համար «յաւելեալ վարձը շատ և շատ պակսեցրած կլինի, ինչպէս որ «այդ արուած է մեր ներքին թղթակցութեան մէջ կշռի համար»:

Ահա տեսէք թէ որքան խորթ է մեր ականջին հետեւեալ պարբերութիւնը:

«Սկզբում հեռախօսը յաջողութեամբ կարողանում էր գործել միայն կարճ տարածութիւնների վրայ, բայց կատարեալազործունելով՝ տարածութիւնը երկարացաւ, և այժմ մենք գտնում ենք և այլն (եր. 24):

Այսպիսով դուրս է գալիս, որ հեռախօսը կատարելագործուելով՝ ոչինչ չարեց, այլ տարածութիւնը երկարացաւ: Այս տեսակ տարօրինակ համաձայնութիւն շատ է պատահում գրքի մէջ՝ օրինակ հետեւեալ երեսում (26) թարգմանիչը ասում է:

«Նրանց անտանները չափազանց խոնաւ լինելով՝ չրակի գործածութիւնը հաւանական է՝ մատչելի է լինում նրանց միայն տարուայ չոր եղանակներին»:

Ինչ խօսք, որ պ. Լիսիցեանին բոլորովին անծանօթ է մեր լեզուի՝ գլխաւոր և երկրորդական նախադասութիւնների համաձայնութեան կանոնը, Փոխանակ «խոնաւ լինելով» պէտք էր ասել «խոնաւ լինելու պատճառով» և մի այլ ոճով արտայայտել նոյնը: Պատահում են և գռեհկական ոճեր, օրինակ «Թաղայ համբաւ (եր. 24), որ գիտնական գրքի մէջ թաղայ խօսքը բոլորովին իւր տեղումը չէ, որպէս և մեր լեզուի մէջ կամ քիչ պատահող կամ բոլորովին չգործածական վերջաւորութիւններ: Օրինակ տասնեմէկերորդ գլխում (եր. 36) պ. Լիսիցեանը ասում է տաղանդաւոր նկարիչների մասին, թէ նրանք առհասարակ «սակաւաւոր» են:

«Սակաւաւոր» շատ քիչ պատահող և սխալ խօսք է այս ԼՈՒՐԵՑ

հասկացողութեան համար, որ հեղինակը ի նկատի է ունեցել: Հաս բառերով կարելի է փոխարինել այս ոճը—օր. հազուադիւս, սակաւաթիւ և այլն:

Բայց գիտնական գրքերի թարգմանչի կողմից մեծ պակասութիւնը լեզուի տաղակալիութիւնն է: Հայերէն առհասարակ չեն կարգում, իսկ կարգացող դասակարգն էլ կարող է հասկանալ միմիայն լեզուն և ոչ երկար պերիօդներով զբառ գրքեր: Տեսէք թէ ինչ ծանր լեզուով է թարգմանած այս հրաշալի գիրքը:

Ահա և մի ուրիշ օրինակ.

Ենթադրում են, որ այդ հոլմերը ունեն բազմազան լայնութիւն և բարձրութիւն, պտտուելու և ամեն կողմ շարժուելու տարբեր արագութիւն, ինչպէս գազերի մասնիկները ունեն.—որ այդ հոլմերի թիւը ահագին, գրեթէ անսահման մեծ է,—ուր նրանք պիտի խմբուեն զանազան միաւորութիւնների՝ նայելով իրանց մեծութեանն ու շարժման մասնութեանը, և որ այսպիսով առաջ պիտի բերեն տարրեր, իսկ այս տարրերի փոխադարձ ներգործութիւնը պիտի արտայայտուի բիմիական միաւորութիւնների զանազան եղանակներով, որից պիտի առաջանան մասնկական նիւթի բոլոր ձևերը:

Խորհուրդ կտայինք պ. Լիսեյցեանին իւր գովելի աշխատասիրութիւնը տպագրիւն չգարձնելու համար ուշադրութիւն դարձնել լեզուի վերայ և գիտնական գրքեր թարգմանելու ժամանակ ձեռքի տակ ունենալ Միլթարեանների նոյնանման նիւթի վերաբերեալ գրքերը:

3. Բանաստեղծ իղէալիստ Շիլլէր. պատկերազարդ. գրեց Դոկ. փիլ. Ս. Թառայեանց:

Անցեալ տարուայ թուով Ս. Պետերբուրգ հրատարակուած է պ. Ս. Թառայեանցի մի չքնաղ և մեծադիր պատկերազարդ հատոր գերմանական նշանաւոր բանաստեղծ Ֆրից Շիլլէրի գլխաւորապէս կեանքի և մասամբ գրականական գործունէութեան մասին: Ոչ մեր նկատողութեան ծաւալը և ոչ մեր ձեռքի տակ եղած միջոցները թոյլ չեն տալիս մեզ երկար կանգ առնելու այս նշանաւոր գրքի բովանդակութիւնը պատմելու, ուստի կբաւականանանք մի քանի խօսքով բացատրելու այս գրքի նշանակութիւնը: Հեղինակը բոլորովին իրաւացի կերպով նկատում է յառաջաբանի մէջ, որ մեր գրակա-